

ЖАНРОВА СПЕЦИФІКА ПРОЗИ ДЛЯ ДІТЕЙ В. БЛИЗНЕЦЯ

Дудінова Н. О., старший викладач

Євпаторійський інститут соціальних наук

РВНЗ «Кримський гуманітарний університет» (м. Ялта)

Стаття присвячена дослідженню жанрової специфіки дитячих творів В. Близнеця. Увагу звернено на твори «Земля світлячків»; оповідання збірки «Ойойкове гніздо», «Як народжується стежка», повість «Мовчун», «Звук павутинки». Автор звертає увагу на трансформовані жанри, пояснює появу таких форм у творчості письменника. У статті приділяється увага розв'язанню актуальної проблеми автобіографічних творів.

Ключові слова: жанр, оповідання, повість, повість – казка, письменник, лірична проза, фольклорна поетика, автобіографічні твори.

Дудінова Н.А. ЖАНРОВАЯ СПЕЦИФИКА ПРОЗЫ ДЛЯ ДЕТЕЙ В. БЛИЗНЕЦА/ Евпаторийский институт социальных наук РВУЗ «Крымский гуманитарный университет» (г. Ялта), Украина

Статья посвящена исследованию жанровой специфичности детских произведений В. Близнеца. Внимание обращено на произведения «Земля светлячков»; рассказы сборника «Ойойкове гнездо», «Как рождается тропка», повесть «Молчун», «Звук паутинки». Автор обращает внимание на трансформированные жанры, объясняет появление таких форм в творчестве писателя. В статье уделяется внимание решению актуальной проблемы автобиографических произведений.

Ключевые слова: жанр, рассказ, повесть, повесть – сказка, писатель, лирическая проза, фольклорная поэтика, автобиографические произведения.

Dudinova N.A. SPECIFIC GENRE OF PROSE FOR CHILDREN OF BLYZNETS V. / Yevpatorian institute of social sciences RHS «Crimean Humanitarian university» (Yalta), Ukraine

The article investigates the specific genre of children's works of V. Gemini. Attention is drawn to the works' Land of fireflies ", the collection of stories " Oyoikovoe nest ", " Birth of a trail, "the story" Silent ", " The Sound of cobwebs. "The author draws attention to the transformed genres, explains the emergence of such forms in the works of the writer. The article focuses on solving urgent problems of autobiographical works.

Keywords: genre, story, story, story – a tale writer, lyrical prose, folk poetry, autobiographical works.

Проблема формування літературних жанрів неодноразово привертала увагу дослідників. Починаючи з часів Арістотеля, що дав у своїй «Поетиці» першу систематизацію літературних жанрів. Сьогодні зміцнилося уявлення про те, що літературні жанри є закономірною, раз назавжди закріпленою системою, і завданням автора є лише добитися якнайповнішої відповідності свого твору сутнісним властивостям вибраного жанру.

У ХХ столітті на літературні жанри вплинуло відособлення масової літератури від літератури, орієнтованої на художній пошук. Масова література відчула гостру потребу в чітких жанрах, що підвищує для читача передбаченість тексту, дозволяє легко в ньому зорієнтуватися.

Сучасні літературні жанри, а про це згадував у своїх роздумах ще М. Бахтін, не є елементами якої-небудь визначеної системи, вони, навпаки, виникають як точки концентрації напруженості в тому або іншому місці літературного простору, відповідно до художніх завдань, які висуваються певним колом авторів.

Твори для дітей підпорядковуються звичайній сталій системі літературних жанрів, водночас, вони були одним із «факторів зросту» української літератури, переходу її у фазу активного психологізму.

Найбільш придатною для формально – змістових модифікацій виявилася мала проза. Деякою мірою ці явища осмислені у працях В. Агеєвої, Ф. Білецького, Т. Гундорової, І. Денисюка, Н. Калиниченко, В. Костюка, Ю. Кузнецова, С. Павличко, С. Хороба, Н. Шумило та ін. Однак проблема інтеграції різних родових та жанрових ознак у художній структурі прозового тексту не до кінця розроблена. У ракурсі цієї літературознавчої проблеми потребує поглибленого вивчення проза для дітей В. Близнеця, бо головною особливістю ідіостилу письменника є синтезування прийомів кількох видів мистецтв та різних родових ознак. Не залишимо поза увагою й повісті, що написані для дітей В. Близнецем.

Різні аспекти творчості В. Близнеця вивчали такі дослідники як В. Базилевський, І. Васюченко, В. Біленко, А. Гурбанська, А. Костецький, Ю. Мушкетик, В. Нестайко, В. Панченко, Я. Панченко, М. Слабошпицький, Л. Стаєцька.

Сучасна українська дитяча письменниця З. Мензатюк, твори якої дозволяють побачити диво скрізь, підкреслює, що «... дитина... сприймає світ як диво, не тримає зла... Дитячий письменник повинен більше бути дитиною, аніж пересічний дорослий. Ні, не треба розповідати вигадки. Слід говорити про важливі речі... Але високі цінності слід заховати глибоко та ретельно. Так, щоб маленький читач зміг сам їх усвідомити...» [7, с. 4].

Письменницька практика письменника В. Близнеця заслуговує на пильну увагу передусім у аспекті жанрових пошуків. Вже з першого погляду кидається в очі широкий діапазон літературних жанрів, що до них звертався дитячий письменник: від оповідань до лібрето. Причому, майже у кожному творі можна говорити не просто про використання традиційної жанрової форми, а про більш – менш суттєву трансформацію. Перш за все це стосується такого характерного для дитячої літератури жанру, як казка, що займає особливе місце в творчій спадщині В. Близнеця. Найскравішим прикладом є літературна повість – казка «Земля світлячків», яку можна розцінювати або як переробку нашого невмирущого фольклору, або як модернізацію без серйозних художніх і педагогічних ідей. Окрім того, трансформованим є й перший роман В. Близнеця «Підземні барикади». Цей твір був написаний на основі документальних фактів про нелегальну більшовицьку газету в Миколаєві «Боротьба» й стилізований під документ. Тому перші критики почали класифікувати твір як документально – художній роман. Однак, в послідовності дослідниками була залишена лише художня частина жанрового визначення – роман, бо ж автор у ньому «постає не утриманцем і не белетризатором документів» [8, с. 200]. Таким поєднанням у художньому творі різних авторських прийомів В. Близнець довів, що він прямував в руслі найновіших літературних шукань і легко опановував подібні прийоми імітації «документального вибуху» у пошуковій прозі.

Пізніше з'явилися твори «Старий дзвоник» та «Партизанська гармата», що також «народженні конкретними фактами» [8, с. 200], однак у них помітна авторська присутність біля людей, про яких розповідається.

Дехто з дослідників (В. Біленко, Володимир та Ярослав Панченки, а також А. Гурбанська, М. Слабошпицький) намагалися класифікувати твори письменника, але жодний з них не запропонував повної класифікації.

Так, В. Біленко у своєму дослідженні «Життя, що в творчість перейшло...» [10, с. 34] зробив класифікацію творів В. Близнеця, дотримуючись особливостей жанрової специфіки творів, однак, у своїй класифікації деякі твори прозаїка залишив поза увагою. Таким твором є лібрето письменника до балету «Устим Кармелюк». Б. Буєвський, навіть, створив музику до цього лібрето. А надрукований твір вперше був у журналі «Київ» після смерті В. Близнеця за підтримкою П. Перебийноса.

Дотримуючись класифікації В. Біленка, можна виділити наступні форми жанротворення В. Близнеця: літературна казка (повість-казка) «Земля світлячків»; оповідання (збірки оповідань «Ойойкове гніздо», «Як народжується стежка»); повісті «Мовчун», «Звук павутинки», «Хлопчик і тінь», «Женя і Синько», «Землянка», «Паруси над степом», «Древляни» (романізована повість), «В ту холодну зиму, або Птиця помсти Сімург», «Старий дзвоник», історико – революційна повість «Вибух» та збірка повістей «Партизанська гармата»; роман «Підземні барикади»; переказ «Повість врем'яних літ»; лібрето до балету «Устим Кармелюк» та художній запис твору генерал – майора запасу О. Сакіна повісті «Третій номер обслуги» у газеті «Література і мистецтво». А от народній казці про Оха надати художньої інтерпретації так й не вдалося, хоча прозаїк мріяв це зробити [8, с. 201].

А от щодо згаданої класифікації Володимира та Ярослава Панченків, то сюди дослідники зараховують усі твори, окрім повісті «Хлопчик і тінь» та збірки «Як народжується стежка». Й, взагалі, Панченки зробили спробу у газетній статті в хронологічній послідовності охарактеризувати появу творів В. Близнеця з коротенькою характеристикою кожного твору.

У своєму дослідженні спробуємо розробити жанрово-тематичну класифікацію дитячої прози письменника, враховуючи попередній досвід вищезгаданих дослідників. Серед загального кола оповідань виділимо психологічно – побутові. На нашу думку, таких творів у письменника найбільше. Сюди належать твори першої збірки письменника «Ойойкове гніздо» («Жива «пошта»», «Образ», «Як ястав чемпіоном», «Як гуси з'їли свитку», «Ойойкове гніздо», «Водяний», «Аеросани») й збірки «Як народжується стежка» такі як, «Як народжується стежка», «Золота гора до неба», «Злива», «Свято мого дитинства», «Зустріч з вовком».

Взагалі, жанр психологічно – побутового оповідання був поширений у творах М. Вовчка («Павло Чорнокрил»), оповіданнях Ю. Федьковича, П. Кузьменка («Не так ждалося, да так склалося») та Г. Барвінок («Сирітський жал», «Хатне лихо», «Не було змалку, не буде й достанку», «Не щаслива доля»).

Традиційно до побутово – психологічних творів відносять ті, у яких побутові питання висвітлюються крізь призму психологізму, змальовується складний душевний стан героїв, їх передчуття, страх перед невідомим. Психологічна виразність повістей прозаїка досягається через відтворення внутрішніх монологів, які фіксують душевні переживання персонажів, діалогів, монологів.

У першому творі «Жива «пошта»» збірки «Ойойкове гніздо» В. Близнець бере за основу цікавий прийом паралельного зображення поведінки шпаченят та дітей. Й у першому випадку, й у другому, є особа, що піклується про них. Шпаченята постійно перебувають у напрузі, бо не знають, що буде далі, тому автор використовує різні психологічні вкраплення: «... тихенько пискнуло шпаченя...» [1, с. 3], «...що ми бачили...над самісіньким гніздом засвітилися чийсь очі. Великі-великі очі!» [1, с. 8].

При зображенні хлопців у оповіданні В. Близнець теж застосовує різні психологічні вкраплення: «... Юрко... раптом завмер на місці...», «... З кушів знов блиснули цікаві до всього оченята» [1, с. 7], «... Юрко стояв блідий і ледве стримував сльози...» [1, с. 10].

Більшість оповідань об'єднує властивий їм розважальний характер. Однак, навіть, розважаючи, прозаїк намагається непомітно впливати на виховання дитини. Наприклад, коли дядя Максим із твору «Жива «пошта»» від'їжджає, повідомляючи про це хлопцям, він говорить: «... Призначаю тебе комендантом козинського хмарочосу...» [1, с. 3], натякаючи, що діти повинні бути відповідальними.

Авторка єдиної монографії про В. Близнеця Антоніна Гурбанська вважає, що опоезовані твори письменника першої та другої збірок можна сприймати як «філософські етюди про достоїнство дитинства в долі людській, про повагу й любов до нього, про бережливість спогадів та довір'я до їх істинності» [2, с. 17]. Також дослідниця називає ці твори новелами, що написані переважно у формі монолога, в основі якого саморозкриття героя або форми авторської розповіді. До першої групи можна віднести такі оповідання, як «Як я став чемпіоном», «Як гуси з'їли свитку», «Аеросани» – збірка «Ойойкове гніздо»; «Золота гора до неба», «Злива», «Свято мого дитинства», «Зустріч з вовком» – збірка «Як народжується стежка». До другої можна віднести «Жива пошта», «Образа», «Ойойкове гніздо», «Водяний» – збірка «Ойойкове гніздо»; «Кривенька» – збірка «Як народжується стежка».

Окрім психологічно-побутових, Антоніна Гурбанська виділяє психологічні, гумористичні, ліричні, філософські, залежно від життєвого матеріалу, що лягав в основу творів [2, с. 17].

Майже усі твори прозаїка відзначаються поетикою монтажу, про це свідчить сприйняття творів реципієнтом. В. Близнецю в оповіданнях вдається швидко та яскраво зобразити певну картину побуту, яка, як кіноплівка, швидко замінюється іншою без будь – яких зайвих елементів, лише занурення у внутрішній світ персонажа.

Монтаж як засіб поширюється в кінематографії. За допомогою монтажу будують сценарії, які передбачають поєднання у структурі твору музики, діалогів, різних епізодів не пов'язаних у просторі та часі. Монтаж може сприяти руйнуванню природних зв'язків між речами, а також, при відмові від катарсису, інтелектуалізувати твір.

У письменника прийом монтажу відзначається асоціативністю, багатозначністю взаємодій. Й найчастіше в оповіданнях цей прийом пов'язаний із внутрішнім монологом. «Монтажний» характер має процес пізнання навколишнього світу людиною.

Для творів В. Близнеця характерна глибинна міфопоетика степу, крайності межових ситуацій у поляризації «добро – зло», іноді, використання образів – символів. Через специфічне сприйняття дійсності, В. Близнець пише твори, кожен з яких поєднує в собі ціле життя з усіма його виявами.

Характери, протистояння та конфлікти, що у якихось творах не такими вже й проблемними здаються, на перший погляд, але гостропроблемними є для тих дітей, яких зображує автор, а також боротьба героїв, за підтримкою монологів, діалогів та полілогів створюють ілюзію безпосередньої реальності. Це все є рушієм драматичної події. У творах прозаїк не дає характеристики ситуацій, вчинків, думок героїв. На роль діалогів у малій прозі особливу увагу звернув ще І. Денисюк, що запропонував розглядати цей засіб як головний у стефаніківській новелі, за допомогою якого відтворюється «діалектика душі».

Якщо В. Стефанік та Василь Портяк використовують цей засіб у новелах, то Віктор Близнець спромігся таку форму використати в повістях, казці та ліричних оповіданнях або етюдах, як їх було названо А. Гурбанською.

У повісті «Мовчун» В. Близнець порушує вічну проблему зради з усією багатовекторністю її осмислення не лише дорослими, а, що надає твору драматизму, дитиною. Автор намагається розкрити трагічність зради рідної людини, заради себе (мати головного героя у повісті «Мовчун») та трагічність необхідності зрадити рідну людину заради життя цілої родини, коли цю зраду не здійснено (мати родини з повісті «Мовчун»). Зраду, що її здійснює мати головного героя, автор осуджує, проте береться, однак, описано наслідки й таким чином героїня отримує прощення.

Тематичне коло оповідань та повістей обертається навколо села, сільської людини, краси незайманій природи, яку він обожає як неповторний феномен світу. В оповіданнях змальовуються епізоди, що постають у звичайних життєвих ситуаціях: переважає ліричне начало, велика увага приділяється описам природи, побуту, праці. Оповідач вибудовує ліричний сюжет, тяжючись до поступового розкриття змісту зображеного, використовуючи емоції, переживання, думки персонажів, що виникають, коли розв'язуються сюжетні лінії.

Певна категорія творів В. Близнеця відноситься до автобіографічних, як свідчив сам письменник, що вони були написані на основі біографічних фактів. Це такі як «Ойойкове гніздо», «Образ», «Як я став чемпіоном», «Як гуси з'їли свитку», «Водяний», «Аеросани», «Свято мого дитинства» та ін.

Прообразом оповідання «Як гуси з'їли свитку» є сам письменник.

У третьому розділі повісті «Мовчун» описується, як малий Сашко товк ступою збіжжя, яке знайшов. Цей факт свого життя В. Близнець пам'ятав з дитинства, коли йому та старшому братові Валентину доводилося «товкти щось на вечерю. Дерев'яна ступа була для мене велика, я підставляв стілець, вилазив на нього і товк – прілий ячмінь, овес, просо. Товк, аж темніло в очах, аж теплі руки. Стовчеш одну порцію, висипеш в миску, починаеш товкти нову...» [3, с. 6].

Звернемо окремо до повісті – казки «Земля світлячків», що реагує на романтичне та політичне становище України того часу. У побудові образного світу твору важливу роль відіграють образи – символи, лейтмотиви, підтекст, що свідчить про модерні засоби автора у моделюванні картини буття героїв.

Жанр повісті допомагає письменнику створити цілісну художню картину світу. Сукупність подій, велика кількість персонажів – усе це поєднано логікою розвитку сюжету, причинно – наслідковими зв'язками й ідейною системою поглядів автора. Тому важливу роль у творі відіграє наратор – усезнавець. У повісті застосовано третьоособову розповідь, коли позиція наратора є зовнішньою щодо описаних подій, коли автор не належить до художнього світу, про який розповідає, але володіє усією інформацією. Й саме автор є об'єднуючим чинником для епічної цілісності твору. Він дає описи подій, відомості про дійових осіб, а мова автора органічно поєднує епізоди твору у єдине ціле. Через мовлення і внутрішні монологи наратор передає погляд персонажів на світ і на події, за допомогою яких читач бачить весь спектр пристрастей.

У свою чергу повісті «Звук павутинки», «Женя і Синько» є підготовкою до написання «Землі світлячків», бо ж у них поєднуються два плани: побутово – конкретний і фантастичний, а точніше, фантастично – фольклорний. А вже у «Землі світлячків» є, як й у всякій казці літературного походження, детективно – пригодницька лінія, а поряд – фольклорна, у якій автор бере за основу легенду чи притчу, по-новому інтерпретуючи її. Підтверджує це такий факт, що письменник був обізнаний із скандинавськими казками, казками Миколи Трублаїні, Анатолія Шияна. Даючи високу оцінку літературним казкам, сам письменник вважав, що міф, легенда дають широкий простір для сучасного переосмислення «вічних сюжетів».

В. Близнець обирав форму зображення не випадково. Він створював для дітей оповідання й повісті. Письменник звертався до таких форм зображення, бо ж вони розвивають допитливість дітей, будять ініціативу. Від твору до твору прозаїк набував майстерності. Але залишалась ота його «невдоволеність зробленим» [10, с. 146]. Доречним є спостереження Г. Ключека стосовно художньої форми мови творів В. Близнеця. Дослідник звертає увагу на те, що митець «переміг «форму» (художньою формою Г. Ключек називає мову творів письменника – пояснення наше Д. Н.), зробив її максимально піддатливою у виконанні художніх вирішень» [10, с. 167]. Мова творів В. Близнеця ніколи не затінює їхнього змісту, навіть навпаки, допомагає його гранично виразити. Тобто для прозаїка зміст переважає над формою. Але, щоб краще передати зміст, письменник користується виразально – зображальними резервами, що допомагає створити відповідно художньо – мовну систему, що, в свою чергу, створює повноцінний зміст твору. Г. Ключек вважає великим успіхом В. Близнеця перемогу над «формою», що він її зробив максимально піддатливою у виконанні художніх вирішень. Ця особливість максимально зближує твори В. Близнеця із творами Гр. Тютюнника в прозі, В. Симоненка – в поезії. Вони бездоганно володіли формою своїх художніх творів й завжди віддавали перевагу змісту.

В. Близнець належить до числа тих письменників, яким вдалося виробити індивідуальний стиль, заявити про себе як про оригінального митця, який велику увагу приділяє художній формі творів, композиції. Досліджуючи твори письменника, підкреслимо, що Близнеця – письменника приваблює до себе проза з установкою на психологію. Така проза посідає проміжну позицію між ліричною прозою та так званою «сюжетно-динамічною». Дослідник творчості В. Близнеця О. Підсуха стверджує, що, коли читаєш твори прозаїка, то це не просте читання, а «... радість пізнання цікавого художника слова, самобутньої творчої індивідуальності» [10, с. 67]. Окрім того, дослідник вважає В. Близнеця майстром словесного живопису, який скупко, жваво й колоритно міг зобразити груповий портрет. Вже у молоді роки він працював як зрілий майстер.

Творами В. Близнеця притаманна ще одна індивідуальна риса: мова творів тонко реагує на тематику творів, на зміст. Дослідники часто порівнюють тематику «Древлян» В. Близнеця та «Вершників» Ю. Яновського. У творах, там, де порушується проблема громадянської війни, стилістика оригінальна та пристосована саме для вираження героїки революції та громадянської війни, тому й не знайшла вона продовження у творах інших письменників, бо вичерпала себе у цих творах.

На перший погляд ця схожість буде поверхня, ні кожний взагалі то її побачить. Не можна сказати про сліпе наслідування, про копіювання, бо стиль «Древлян» дуже виразний, що відрізняється від «Вершників». З

твору Ю. Яновського В. Близнець запозичив найважливіші принципи бачення матеріалу. Громадянська війна зображена романтично.

Тема «діти війни» – головна тема для В. Близнеця. Саме у цій темі зреалізована письменницька сутність. В. Близнець багато чого зробив для художнього розкриття цієї складної й суперечливої теми. Фрагментарно звертається прозаїк до цієї теми вже у «дитячих» книжках: «Ойойкове гніздо», «Земля Світлячків», «Звук павутинки»; у творах революційної тематики: «Древляни», «Вибух», «Підземні барикади».

У «Древлянах» письменник застосовує так званий маятниковий спосіб емоційного збудження читача. Спочатку до головних героїв Чмирів виникає іронічне ставлення, потім додається сарказм й поступово збільшується маятниковий ритм. Але поки вони нічого не роблять, то читач їх осуджує, але коли вони починають мститися Грицаєві, читач починає їх ненавидіти. «Графічне зображення емоційно – смислових піднесень у його (В. Близнеця) повістях нагадувало б хвилясту лінію – вона працює на той кінцевий «катарсисний» спалах, який неодмінно настане у творі, даруючи читачеві очищаючий духовний стан» [10, с. 163]. Відчувається, що повість написана молодою, дерзновенною рукою. Вона більше нагадує пісню, думу, баладу. Це розповідь про хлопця із лісорубського роду Санька, доля якого зображена в литті з подіями громадянської війни.

Такий саме маятниковий принцип можна простежити й в інших творах письменника «Мовчун», «В ту холодну зиму...». У повісті «Мовчун» таким змістовими ознаками принципом є прихід Грині до матері Сашка. Сашко бачить, як змінюється мати, як вона реагує на нього, свого сина, як відвертає портрет батька тощо. Сам Гриня за своїм життям дуже схожий на Чмирів із «Древлян». Він, так само, зник жити за рахунок інших. А з кожним його відвідуванням Сашко все більше страждає й все більше зникає його сподівання про те, що мати, нарешті, заборонить Грині приходити до них. З кожним разом читач відчуває, як терпіння Сашка зростає і переходить граничні межі емоційного напруження підлітка. Коли хлопець не витримує, він йде з дому від матері, яка зраджує чоловікові, що воює на фронті.

Так саме й у повісті «В ту холодну зиму...». Павлик грає у шахи з німецьким офіцером тричі. Фашист не міг стримувати свої емоції, не вмів достойно програвати, тому кожна перемога Павлика, могла бути для нього останньою. Але письменник змушує читачів тричі спостерігати гру і з кожним разом напруження зростає. А потім досягає свого апогею: повністю розлючений німецький офіцер стріляє у беззахисного хлопця – інваліда.

У творах про «дітей війни» письменник використовував власний життєвий досвід, відтворював своє дитинство, що минуло на тимчасово окупованій території. Письменник проникає духовний світ дитини. Тому в творах заданої тематики прозаїк не використовує таку рису свого таланту, як домисел.

Наступна індивідуальна риса, що об'єднує твори письменника, – це його зображення пейзажу. Пейзажі у В. Близнеця бувають різними. Перші – на вподобу тих, які він бачив у Володимирівці в дитячі роки – так умовно названі «володимирівські» пейзажі, в таких описах можна побачити й схожість, й художню вигаданість. Другий тип пейзажів – це такі, які основані на прекрасній уяві письменника. Тоді В. Близнець сміливо заявляє, що він ніколи не був у тій місцевості, але уявляє її себе саме такою. Г. Клочек говорить в такому випадку про рідкісний серед письменників ризик. Окрім того, співпраця з читачем не лише не порушилась, а читач включається у створення уявного пейзажу [10, с. 164]. Таким є пейзаж у оповіданні прозаїка «Старий дзвоник». Місцевість, про яку розповідає письменник, – батьківщина його батька.

Поступово виникає панорама усієї місцевості поліського села. І, нарешті, навпаки, відбувається кадрове звуження на середній план зображення. Читач потрапляє в окрему «з колод рублену хату...». Такий опис дозволяє читачеві включитися в роботу письменника й разом працювати над створенням картини.

Зовсім інший варіант використовує письменник у творах історичної тематики. Починає свою роботу над такими творами письменник з вивчення історичних документів, архівів. В історичних творах прозаїк не допускає вибуху уяви, тут лише достовірні факти зображуваної історії. Він лише оживлює атмосферу епохи за допомогою непомітних на перший погляд деталей. У повісті «Підземні барикади», наприклад, тонко В. Близнець зображує інтер'єр робітничої хати. Від письменницького погляду не вислизає ніяка деталь звичайного побуту: тут й їжа, й одяг. Але все історично вивірено до найменшої подробиці. В таких творах розіграти своїй творчій уяві письменник дозволить у зображенні образної системи, особливо коли це стосується духовного світу персонажів.

Такі особливості творчого таланту письменника, на думку Г. Клочека, допомогли прозаїку стати першокласним дитячим письменником. Бо він «мав цілковитий доступ у дитячий внутрішній світ» [10, с. 166]

Кожний твір письменника, особливо це стосується його повістей, володіють ефектом художнього відкриття. Так, повість «Землянка» представляє читачеві можливість пізнати один із важливих моментів історії – життя народу в окупаційному селі відразу ж після війни. Така тема не була новаторською для української

літератури, до неї звертались Є. Гуцало, Ю. Яновський, М. Стельмах. В. Близнець ні якою мірою не повторює творів письменників, у нього своє бачення глибоко громадянське і високохудожнє.

Антоніна Царук зазначила, що подарував нам В. Близнець 13 книг про дитинство і «наповнені вони дитинним дослідженням життя у всіх його проявах та осмисленням казкових сюжетів, гірким димом воєнного сирітства, безмежною вірою в правду» [9, с. 3].

Ще Т. Шевченко закликав інтелігенцію віддавати свій талант тільки народові. В. Близнець був таким письменником, який виконав наказ Т. Шевченка. У своїх творах він зображував справжніх українців. Він розумів реальне життя й бачив його в усій наготі в умовах радянської дійсності.

У творі в романтично – захоплюючому дусі оспівані високі почуття дружби, здатність на самопожертву, чесність, доброта, сміливість – риси, які передаються з покоління в покоління. У повісті-казці В. Близнеця ментальність пододала історичні епохи. Вона не змінилася протягом життя одного або кількох поколінь.

Прозаїк звертався до оповідань, повістей, лібретто. Ним написана й повість – казка. Певна категорія творів В. Близнеця відноситься до автобіографічних.

Твори В. Близнеця за ідейно-тематичною основою поділяються на: психологічно-побутові, гумористичні, ліричні, філософські, в залежності від життєвого матеріалу, що лягав в основу творів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Близнець В. Ойойкове гніздо / В. Близнець – Державне видавництво дитячої літератури УРСР. – К., 1963. – 68 с.
2. Гурбанська А.І. Віктор Близнець: Літературний портрет / А. І. Гурбанська – К., 1998. – 129 с.
3. Костюченко В. Українська радянська література для дітей. Літературно-критична хроніка. / В. Костюченко – К. : Веселка, 1984. – 155 с.
4. Логвиненко О. Українська дитяча книжка і сонячне затемнення. Розмова за круглим столом / О. Логвиненко // Літературна Україна. – 2006. – С. 17-38.
5. Панченко В. Енергія пошуку. / В. Панченко – К. : Радянськ. письменник, 1983. – 269.
6. Прядун І. Яскраво обдарований... Спогад про Віктора Близнеця / Прядун Іван // Кіровоградська правда – 6.11. 1988. – С. 3
7. Семенів І. Зірка Мензатюк: «Мої казки можуть читати і мами, і бабусі» / Ірина Семенів // Високий замок, – 31.05.2008. – С. 4.
8. Слабошпицький М. І для дітей, і для дорослих (Зі спостережень над прозою Віктора Близнеця) / М. Слабошпицький // Як звук павутинки: Зб. літ. – критич. ст., нарисів про В.Близнеця. – К., 1987. – С. 183 – 205.
9. Царук А. Він кохався в незачовганому слові... / А. Царук // Народне слово. – 10.04.2008. – С. 3
10. Як звук павутинки. Збірник літературно-критичних статей / Упоряд. Р. Близнець. – К. : «Веселка». – 1987. – 299 с.

УДК 82.091[=161.2 «17»:821=14'02Верг]

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА XVIII СТ. («ДІАЛОГ ЕНЕЯ З ТУРНУСОМ» АНОНІМНОГО АВТОРА, «РОЗМОВА ВЕЛИКОРОСІЇ З МАЛОРОСІЄЮ» С. ДІВОВИЧА, «ЕНЕЇДА» І. КОТЛЯРЕВСЬКОГО) В ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКАХ З «ЕНЕЇДОЮ» ВЕРГІЛІЯ

Литвин Л.М., к. філол.н., ст. викладач

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

На прикладі українських творів XVIII ст. «Діалог Енея з Турнусом» анонімного автора, «Розмова Великої Росії з Малою Росією» С. Дівовича та «Енеїди» І. Котляревського в статті досліджується характер інтертекстуальних відносин з «Енеїдою» Вергілія.